

Державний вищий навчальний заклад
«Запорізький національний університет»
Міністерства освіти і науки України

Я.В. Радчук

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
напряму підготовки «Соціальна робота»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №
від..... 2016 р.

Запоріжжя
2016

УДК: 316.6(075.8)

ББК: Ю95я73

P159

Радчук Я. В. Соціальна психологія: методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра напряму підготовки «Соціальна робота». – Запоріжжя: ЗНУ, 2016. – 52 с.

Методичні вказівки містять теми і плани семінарських занять, питання для самоконтролю студентів, перелік літератури, рекомендації для студентів з підготовки до семінарських занять, перелік питань до заліку, термінологічний словник з курсу «Соціальна психологія». Курс «Соціальна психологія» сприяє розширенню у студентів необхідних знань щодо основних соціально-психологічних характеристик індивіда як суб'єкта соціальних відносин, групи як цілісного утворення, та розкриття закономірностей соціальної поведінки людей і груп; ознайомленню з психологічними механізмами соціального впливу на людину та її спільності як учасників соціального життя, суб'єктів соціальної взаємодії.

Призначені для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра напряму підготовки «Соціальна робота».

Рецензент *В.П. Ханілова*, кандидат психологічних наук, доцент

Відповідальний за випуск *Т.І. Бутченко*, завідувач кафедри соціальної філософії та управління

ЗМІСТ

ВСТУП	4
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ	6
<u>Семінарське заняття 1. Соціальна психологія як галузь наукового знання</u>	6
<u>Семінарське заняття 2. Виникнення та становлення соціальної психології</u>	7
<u>Семінарське заняття 3. Методологічні проблеми в соціальній психології</u>	10
<u>Семінарське заняття 4. Суспільні та міжособистісні відносини</u>	11
<u>Семінарське заняття 5. Загальна характеристика спілкування</u>	13
<u>Семінарське заняття 6. Спілкування як обмін інформацією</u>	15
<u>Семінарське заняття 7. Перцептивний та інтерактивний аспект спілкування</u>	16
<u>Семінарське заняття 8. Проблема групи в соціальній психології</u>	18
<u>Семінарське заняття 9. Психологія великих соціальних груп і масових явищ</u>	20
<u>Семінарське заняття 10. Мала група в контексті соціальної психології</u>	21
<u>Семінарське заняття 11. Групова динаміка: процеси та механізми</u>	23
<u>Семінарське заняття 12. Соціально-психологічні аспекти розвитку групи</u>	25
<u>Семінарське заняття 13. Проблема особистості в соціальній психології</u>	27
<u>Семінарське заняття 14. Проблема соціалізації особистості</u>	28
<u>Семінарське заняття 15. Соціальна установка і поведінка особистості</u>	30
<u>Семінарське заняття 16. Особистість у групі</u>	31
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ	34
ТЕСТ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З КУРСУ «Соціальна психологія».....	36
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	42
ЛІТЕРАТУРА.....	49

ВСТУП

Навчальний курс «Соціальна психологія» спрямований на дослідження закономірностей та механізмів виникнення, функціонування та вияву соціально-психологічної реальності, яка формується у процесі суб'єктивного відображення людиною об'єктивних соціальних відносин і соціальних спільностей.

Навчальний курс «Соціальна психологія» базується на знаннях, отриманих у межах курсів «Філософія», «Історія», «Соціологія», «Загальна психологія», «Самоорганізація особистості» та тісно пов'язаний з такими курсами, як «Психологія впливу», «Психологія ділового спілкування», «Гендерна психологія», «Етика соціальної роботи», «Етнопсихологія» та іншими галузями психологічної науки. Крім цього, знання, отримані в процесі вивчення соціальної психології, будуть використовуватись у подальшому при вивченні таких дисциплін, як «Персонологія», «Психологія особистості», «Конфліктологія», «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Психологія управління» тощо.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціальна психологія» є з'ясування сукупності історичних, соціокультурних, наукових, психологічних передумов виникнення соціальної психології; надання студентам необхідних знань щодо основних соціально-психологічних характеристик (властивості, процеси й стани) індивіда як суб'єкта соціальних відносин, групи як цілісного утворення; ознайомлення студентів з феноменом взаємодії між людьми і як приватною, але найцікавішою його формою – спілкуванням; розкриття закономірностей соціальної поведінки людей і груп; ознайомлення студентів з масовими психічними явищами, суб'єктами яких виступають середні за кількісним складом й великі соціальні групи; психологічними механізмами соціального впливу на людину і його спільності як учасників соціального життя, суб'єктів соціальної взаємодії; опанування активними методами й технологіями соціального психологічного впливу; озброєння студентів психодіагностичними методами вивчення соціально-психологічних явищ.

Мета курсу – формування у студентів системи знань про соціальну психологію як науку, що вивчає закономірності поведінки та діяльності людей, обумовлених їх включенням в соціальні групи, психологічні характеристики цих груп, а також оволодіння навичками застосування основних методів соціально-психологічних досліджень.

У результаті вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- методологічні основи сучасної вітчизняної й закордонної соціальної психології;
- предмет, завдання соціальної психології як науки;
- основні напрямки, підходи, теорії в соціальній психології й сучасні тенденції розвитку соціально-психологічного знання;
- основні категорії й поняття соціальної психології;

- основні соціально-психологічні факти і їхню інтерпретацію;
- соціально-психологічні закономірності спілкування;
- сутність та динамічні характеристики малої групи;
- сутність та психологічні особливості соціального впливу;
- методи вивчення особистості в різних соціокультурних середовищах.

Студенти повинні **вміти**:

- оцінювати місце соціальної психології в системі наук про людину та суспільство;
- застосовувати комплексні методи вивчення соціально-психологічного клімату в колективі;
- діагностувати рівень розвитку групи;
- застосовувати невербальні засоби спілкування;
- визначати труднощі та деформації спілкування;
- використовувати перцептивні механізми та ефекти спілкування;
- розрізняти поняття «соціалізація», «соціальний розвиток», «формування особистості», «виховання»;
- використовувати методи групової дискусії;
- приймати групові рішення;
- визначати специфіку міжгрупової взаємодії та міжгрупового сприйняття;
- планувати та здійснювати соціально-психологічне дослідження.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття 1. Соціальна психологія як галузь наукового знання

Мета: ознайомити студентів із основними аспектами соціальної психології як галузі наукового знання.

План

1. Соціальна психологія як явище (ефект соціальності та його виявлення в психічних феноменах; форми існування соціально-психологічних явищ).
2. Соціальна психологія як наука (сутність, структура, функції).
3. Предмет та завдання соціальної психології (поняття об'єкта та предмета соціальної психології; соціологічний та психологічний підходи до визначення її предмета; завдання та актуальні проблеми соціальної психології).

Ключові поняття: соціальна психологія, ефект соціальності, предмет соціальної психології, об'єкт соціальної психології, соціально-психологічні явища.

Методичні вказівки

Підготовка до першого питання передбачає розгляд соціальної психології як явища. Виконання цього завдання уможлиблюється завдяки розгляду ефекту соціальності та його виявлення в психічних феноменах; та розгляду таких форм існування соціально-психологічних явищ як: мінливі, психічні, групові утворення як відображення певних соціальних ситуацій в конкретно-історичних умовах, також стійкі масовидні явища психіки, що утворюються тільки в масах людей через механізми психологічного зараження, наслідування, навіювання; стійкі психічні утворення, які характеризують соціальний характер груп; соціальність поведінки особистості в ситуації групи.

Друге питання слід розпочати із розрізнення соціальної психології як явища і соціальної психології як науки. Оскільки становлення соціальної психології як науки – це тривалий процес, який характеризується особливостями стадій його протікання і періодів, в яких відбувався. Потрібно охарактеризувати такі стадії оформлення соціальної психології як науки: формування соціальної психології як напрямок думки, формування соціальної психології як системи знань, стадія диференціації прикладних розділів, перетворення соціальної психології у загальну теорію і методологічну основу людинознавства.

У третьому питанні необхідно розкрити різні визначення предмета дослідження соціальної психології. Оскільки предметом соціальної психології є соціально-психологічна реальність, яка складається у процесі її суб'єктивного відображення людиною, то цей предмет не може бути чимось сталим. У залежності від ступеня розвитку дослідження соціально-психологічних явищ змінювалось визначення предмету соціальної психології, відбувалось його уточнення.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Чим відрізняється соціальна психологія як явище від соціальної психології як науки?
2. Які можна виділити групи соціально-психологічних явищ?
3. В яких формах існують соціально-психологічні явища?
4. Що означає ефект соціальності психічної діяльності?
5. Яку соціальну функцію виконує буденна соціальна психологія?
6. Що таке «соціальна психіка»?
7. Чи можливо виділити стадії оформлення соціальної психології як самостійної науки?
8. Якими параметрами характеризується соціальна психологія як система знань?

Теми рефератів

1. Ефект соціальності та його проявлення в психічних феноменах.
2. Форми існування соціально-психологічних явищ.
3. Сутність, структура та функції соціальної психології як науки.
4. Соціологічний та психологічний підходи до визначення предмета соціальної психології
5. Основні завдання та актуальні проблеми соціальної психології.

Література:

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Крысько В.Г. Социальная психология : учебник для вузов / В.Г. Крысько – СПб. : Питер, 2006. – 432 с.
3. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
5. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
6. Социальная психология : уч. пособ. / сост. Р.И. Мокшанцев, А.В. Мокшанцева. – Новосибирск : Сибирское соглашение; М. : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.

Семінарське заняття 2. Виникнення та становлення соціальної психології

Мета: розглянути історію виникнення та становлення соціальної психології як науки.

План

1. Історія формування соціально-психологічних ідей (передумови виникнення соціальної психології та виділення її в самостійну науку; розвиток соціальної психології за кордоном, становлення та розвиток вітчизняної соціальної психології).

2. Перші соціально-психологічні теорії («Психологія народів» – специфіка підходу В. Вундта; «Психологія мас» у психологічних концепціях Г. Тарда й Г. Лебона; «Теорія інстинктів соціальної поведінки» Мак-Даугала).

3. Школи й напрямки в соціальній психології ХХ століття. (психоаналітичний підхід (Е. Фромм, К. Хорні); біхевіористський підхід (Б.Скінер, К.Халл); когнітивний підхід (Т. Ньюком, Ф. Хайдер), інтеракціоністський підхід (Г. Мід).

Ключові поняття: масовидні явища, теорія мас, натовп, навіювання, наслідування, психологічне зараження, знеособленість маси, консервативність маси, колективне безсвідоме, закони наслідування, «психологія народів», стадії розвитку людських психічних процесів, концепція соціального контролю.

Методичні вказівки

Підготовку до розгляду першого питання слід розпочати з історії формування соціально-психологічних ідей. Детально розглянути передумови виникнення соціальної психології та виділення її в самостійну науку. Необхідно визначити спільне та відмінне у процесі розвитку світової та вітчизняної соціальної психології.

При підготовці другого питання доцільно звернути увагу на такі особливості теорій, які отримали назву «психологія народів і мас», та які були загальною їх проблематикою: масовидні явища, великі соціальні групи людей, масові рухи, механізми масового впливу. Необхідно розглянути чинники, що зумовлюють масову поведінку відповідно до теорії Г. Лебона та механізм наслідування, яким пояснюються людські взаємовідносини за Г. Тардом. Під час розгляду теорії «інстинктів соціальної поведінки» Мак-Даугала, необхідно звернути увагу на способи впливу на неорганізовану масову поведінку.

Під час підготовки до третього питання необхідно розглянути школи та напрямки в соціальній психології ХХ століття. Варто звернути увагу на психоаналітичний підхід в соціальній психології, представлений в роботах Е. Фромма та К. Хорні. Розглянути біхевіористський підхід в соціальній психології, що представлений в роботах Б. Скінера та К. Халл; когнітивний підхід у роботах Т. Ньюкома та Ф. Хайдера; інтеракціоністський підхід у роботі Г. Міда.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні передумови виникнення соціальної психології та виокремлення її в самостійну науку.

2. Охарактеризуйте розвиток соціальної психології за кордоном і становлення та розвиток вітчизняної соціальної психології.

3. Яка ідея покладена в основу «психології народів»?

4. Назвіть три галузі, за визначенням В. Вундта в якості основного предмета вивчення психології народів.

5. Яке інтелектуальне та наукове підґрунтя мала «психології мас»?

6. Назвіть головні ознаки маси, за визначенням Г. Лебона.

7. Які чинники суспільного руху виокремлює Г. Лебон?

8. Визначте сутність концепції наслідування Г. Тарда.

9. У чому полягає механізм законів наслідування в концепції Г. Тарда?

10. Розкрийте сутність концепції «інстинктів соціальної поведінки» Мак-Даугала.

11. Які ви знаєте основні напрямки в когнітивній соціальній психології?

12. Визначте основні положення інтеракціоністського напрямку в соціальній психології.

Теми рефератів

1. Передумови виникнення соціальної психології.

2. Виокремлення соціальної психології в самостійну науку.

3. Особливості становлення та розвитку вітчизняної соціальної психології.

4. Психоаналітичний підхід в соціальній психології.

5. Біхевіористський підхід в соціальній психології.

6. Когнітивний підхід в соціальній психології.

7. Інтеракціоністський підхід в соціальній психології.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.

2. Крысько В.Г. Социальная психология : учебник для вузов / В.Г. Крысько – СПб. : Питер, 2006. – 432 с.

3. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія : навч. посіб. / А.М. Львовичкіна – К. : МАУП, 2002. – 144 с.

4. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.

5. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І.Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.

6. Свенцицкий А.Л. Социальная психология: учебник / А.Л. Свенцицкий. – М. : ООО «ТК Велби», 2003. – 336 с.

7. Социальная психология : учебник для высших учебных заведений / под ред. А. Л. Журавлева. – М. : Изд. «ПЕР СЭ», 2002. – 351 с.

8. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология / Т.Г. Стефаненко. – М. : ИП РАН, Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 320 с.

9. Шибутани Т. Социальная психология / пер. с англ. В.Б. Ольшанского. – Ростов-на-Дону : «Феникс», 1999. – 544 с.

Семинарське заняття 3. Методологічні проблеми в соціальній психології

Мета: ознайомитися з основними видами методами соціально-психологічних досліджень, які використовуються в соціальній роботі

План

1. Методологічні основи соціально-психологічних досліджень (загальна методологія, спеціальна методологія; сукупність конкретних методів та методичних прийомів; принципи соціально-психологічних досліджень).

2. Методи соціально-психологічних досліджень (спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, опитування, тестування, експеримент, соціометрія, контент-аналіз, вивчення документів, соціально-психологічний тренінг).

3. Етичні вимоги до проведення соціально-психологічних досліджень.

Ключові поняття: принципи соціально-психологічних досліджень, спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, опитування, тестування, експеримент, соціометрія, контент-аналіз, вивчення документів, соціально-психологічний тренінг.

Методичні вказівки

Розгляд першого питання доцільно розпочати зі знайомства з методологічними основами соціально-психологічних досліджень. Потрібно розглянути загальну методологію, спеціальну методологію; сукупність конкретних методів та методичних прийомів; принципи соціально-психологічних досліджень.

У підготовці до другого питання потрібно спочатку розглянути визначення методів соціально-психологічних досліджень, та звернути увагу на такі методи, що використовуються в соціально-психологічних дослідженнях як спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, опитування, тестування, експеримент, соціометрія, контент-аналіз, вивчення документів, соціально-психологічний тренінг.

Під час розгляду третього питання потрібно розглянути етичні принципи та вимоги до проведення соціально-психологічних досліджень.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте метод спостереження, обґрунтуйте його значення для досліджень соціально-психологічних явищ.

2. У чому особливості спеціалізованих соціально-психологічних методів?

3. У чому сутність соціально-психологічного експерименту?

4. Обґрунтуйте внесок експериментів у розвитку соціально-психологічної науки.

5. Які види соціально-психологічних експериментів вам відомі?

6. У чому сутність методу соціометричних вимірювань? У яких напрямках сучасних наукових досліджень він застосовується?

7. Що таке контент-аналіз? В яких галузях соціальної психології цей метод має перевагу над іншими?

8. Назвіть основні етичні принципи проведення соціально-психологічних досліджень.

9. Назвіть основні етичні вимоги до проведення соціально-психологічних досліджень.

Теми рефератів

1. Основні методологічні основи соціально-психологічних досліджень.

2. Використання методу соціометрії у соціально-психологічних дослідженнях.

3. Використання методу контент-аналізу у соціально-психологічних дослідженнях.

4. Використання методу вивчення документів у соціально-психологічних дослідженнях.

5. Етичні принципи до проведення соціально-психологічних досліджень.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.

2. Крысько В.Г. Социальная психология : учебник для вузов / В.Г. Крысько – СПб.: Питер, 2006. – 432 с.

3. Майерс Д. Социальная психология / Д.Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.

4. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.

5. Немов Р. С. Социально-психологический анализ эффективности деятельности коллектива / Р. С. Немов. – М. : Педагогика, 1984. – 201 с.

6. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.

7. Свенцицкий А.Л. Социальная психология : учебник / А.Л. Свенцицкий. – М. : ООО «ТК Велби», 2003. – 336 с.

8. Шихирев П.Н. Современная социальная психология / П.Н. Шихирев. – М. : ИП РАН; КСП, 2000. – 448 с.

Семінарське заняття 4. Суспільні та міжособистісні відносини

Мета: розглянути особливості спілкування та взаємозв'язку суспільних та міжособистісних відносин.

План

1. Взаємозв'язок суспільних і міжособистісних відносин (механізм «вплетіння» індивідуального в тканину соціальної реальності; специфіка

суспільних відносин; статус індивіда в системі суспільства; види соціальних ролей).

2. Місце і природа міжособистісних відносин (рівні емоційних проявів особистості; кон'юктивні, диз'юктивні, нейтральні почуття).

3. Спілкування в системі міжособистісних і суспільних відносин (спілкування як реалізація суспільних і міжособистісних відносин; єдність спілкування й діяльності; структура спілкування).

Ключові поняття: суспільні відносини, соціальна роль, рівні емоційних проявів особистості, кон'юктивні почуття, диз'юктивні почуття, нейтральні почуття, спілкування, діяльність, структура спілкування.

Методичні вказівки

Під час підготовки першого питання потрібно звернути увагу на механізм «вплетіння» індивідуального в тканину соціальної реальності; розглянути специфіку суспільних відносин; ознайомитися зі статусом індивіда в системі суспільства; ознайомитися з поняттям соціальної ролі та з видами соціальних ролей, які існують у суспільстві.

У розгляді другого питання (про місце і природу міжособистісних відносин), потрібно звернути увагу на рівні емоційних проявів особистості та розглянути кон'юктивні, диз'юктивні та нейтральні почуття.

У третьому питанні слід звернути увагу на роль спілкування в системі міжособистісних і суспільних відносин; розглянути структуру спілкування як реалізацію суспільних і міжособистісних відносин та єдність спілкування й діяльності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте механізм «вплетіння» індивідуального в тканину соціальної реальності.
2. Розкрийте специфіку суспільних відносин.
3. Які види соціальних ролей ви можете назвати?
4. Назвіть основні рівні емоційних проявів особистості.
5. У чому полягає відмінність між кон'юктивними та диз'юктивними почуттями?
6. Опишіть структуру спілкування.

Теми рефератів

1. Характеристика специфіки суспільних відносин.
2. Роль статусу індивіда в системі суспільства.
3. Поняття та види соціальних ролей.
4. Основні рівні емоційних проявів особистості.
5. Спілкування в системі міжособистісних і суспільних відносин.
6. Єдність спілкування й діяльності в системі міжособистісних і суспільних відносин.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
3. Бодалев А.А. Личность и общение / А.А. Бодалев. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.
4. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
5. Донцов А.И. Психология коллектива / А.И. Донцов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 226 с.
6. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
7. Куницына В.Н. Межличностное общение / В.Н.Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
8. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
9. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К.: Высшая школа, 1990. – 450 с.

Семінарське заняття 5. Загальна характеристика спілкування

Мета: ознайомитися з поняттям та сутністю спілкування, розглянути види та форми спілкування.

План

1. Поняття та сутність спілкування (рівні спілкування, функції спілкування, сторони спілкування).
2. Види та форми спілкування (види: міжперсональне, рольове, масове, міжособистісне, довірливе, конфліктне, особисте і ділове; форми – імперативне, маніпулятивне).
3. Труднощі спілкування, бар'єри та техніки спілкування (бар'єри: естетичні, моральні, емоційні; техніки: розуміюче, директивне).

Ключові поняття: рівні спілкування, функції спілкування, сторони спілкування, види спілкування, форми спілкування, труднощі спілкування, бар'єри та техніки спілкування.

Методичні вказівки

У підготовці до першого питання потрібно з'ясувати зміст поняття «спілкування» та його сутність; розглянути загальні рівні спілкування; ознайомитися з функціями спілкування.

Під час розгляду другого питання потрібно розглянути такі види спілкування як міжперсональне, рольове, масове, міжособистісне, довірливе, конфліктне, особисте і ділове. Крім цього, розглянути такі форми спілкування як імперативне та маніпулятивне.

Розгляд третього питання доцільно почати з визначення труднощів спілкування. Необхідно розглянути бар'єри, які можуть виникати під час процесу спілкування, а саме: естетичний, моральний та емоційний. Визначити техніки спілкування (розуміюче та директивне спілкування).

Питання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні рівні спілкування.
2. Розкрийте функції спілкування.
3. Охарактеризуйте сторони спілкування.
4. У чому полягає відмінність між імперативною та маніпулятивною формою спілкування?
5. Охарактеризуйте бар'єри спілкування (естетичні, моральні, та емоційні).
6. У чому полягає відмінність розуміючої від директивної техніки спілкування.

Теми рефератів

1. Поняття та сутність спілкування.
2. Сторони спілкування.
2. Види та форми спілкування.
3. Труднощі в процесі спілкування.
4. Бар'єри спілкування.
5. Бар'єри техніки спілкування.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
3. Бодалев А.А. Личность и общение / А.А. Бодалев. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.
4. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
5. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
6. Куницына В.Н., Межличностное общение / В.Н.Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погорьша В.М. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.

8. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.
9. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.

Семінарське заняття 6. Спілкування як обмін інформацією

Мета: розглянути види комунікації та бар'єри комунікації, що виникають під час спілкування.

План

1. Поняття про комунікацію («специфіка комунікативного процесу»; «типи інформації: збуджуюча та констатуюча»; «модель комунікативного процесу»).
2. Види комунікації (вербальна комунікація; основні види невербальної комунікації: оптико-кінестетична, паралінгвістична, екстралінгвістична система знаків; просторово-часова система організації комунікативного процесу).
3. Бар'єри комунікації (бар'єри розуміння; бар'єри соціально-культурних відмінностей; бар'єри ставлення).

Ключові поняття: комунікація, типи інформації, вербальна комунікація, невербальна комунікація, бар'єри розуміння, бар'єри соціально-культурних відмінностей, бар'єри ставлення.

Методичні вказівки

Підготовка до першого питання потребує визначення поняття комунікації, розуміння специфіки моделі комунікативного процесу. Необхідно розрізнити такі типи інформації як збуджуюча та констатуюча інформація.

Під час підготовки другого питання необхідно звернути увагу на просторово-часову систему організації комунікативного процесу. Також необхідно вміти відрізнити різні види комунікації, розуміти характерні особливості, що властиві вербальній комунікації. Доцільно також визначити відмінності у різних видах невербальної комунікації, таких як оптико-кінестетична, паралінгвістична та екстралінгвістична система знаків.

Під час підготовки третього питання потрібно дати визначення поняття «бар'єр комунікації». Необхідно вміти розрізнити такі види бар'єрів комунікації як бар'єри розуміння, бар'єри соціально-культурних відмінностей та бар'єри ставлення.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення понять про комунікацію.
2. Охарактеризуйте специфіку комунікативного процесу.
3. Дайте характеристику моделі комунікативного процесу.
4. Назвіть види комунікації.

5. Розкрийте просторово-часову систему організації комунікативного процесу.
6. Охарактеризуйте бар'єри комунікації.

Теми рефератів

1. Специфіка комунікативного процесу.
2. Модель комунікативного процесу.
2. Види комунікації.
3. Просторово-часова система організації комунікативного процесу.
4. Основні бар'єри комунікації.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
3. Бодалев А.А. Личность и общение / А.А. Бодалев. – М.: Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.
4. Куницына В.Н., Межличностное общение / В.Н.Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша В.М. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
5. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
7. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.
8. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.

Семінарське заняття 7. Перцептивний та інтерактивний аспект спілкування

Мета: визначити особливості соціальної перцепції, інтерактивного аспекту та механізмів впливу в процесі спілкування.

План

1. Поняття соціальної перцепції (специфіка, механізми міжособистісного сприйняття: ідентифікація, рефлексія, емпатія, каузальна атрибуція, стереотипізація; ефекти міжособистісного сприйняття: «ореолу», «первинності», «новизни»).
2. Інтерактивна функція спілкування (види взаємодії: кооперація й конфлікт; інтеракція в концепції Дж. Міда; організація взаємодій між людьми в концепції Е. Берна; форми сумісної діяльності).

3. Механізми впливу в процесі спілкування (соціально-психологічне зараження; паніка, її виникнення та наслідки (В.О. Моляко); навіювання (М.К. Михайловський, Г. Тард, Г. Лебон, Б.Ф. Поршнев); мода, як засіб впливу (Б. Спіноза).

Ключові поняття: соціальна перцепція, ідентифікація, рефлексія, емпатія, каузальна атрибуція, стереотипізація, ефект «ореолу», ефект «первинності», ефект «новизни», кооперація, конфлікт, форми сумісної діяльності, соціально-психологічне зараження, паніка, мода.

Методичні вказівки

Підготовка до розгляду першого питання передбачає розуміння змісту поняття та специфіки соціальної перцепції; визначення основних механізмів міжособистісного сприйняття, таких як ідентифікація, рефлексія, емпатія, каузальна атрибуція та стереотипізація. Також необхідно розглянути ефекти міжособистісного сприйняття, як ефект «ореолу», «первинності» та «новизни».

Для відповіді на друге питання потрібно ознайомитися з інтерактивною функцією спілкування. Доцільно почати розгляд з аналізу таких видів взаємодії як кооперація та конфлікт. Необхідно розглянути поняття інтеракції в концепції Дж. Міда та розібратися з організацією взаємодій між людьми в концепції Е. Берна. Відповідь на друге питання логічно завершити розглядом характеристик форми сумісної діяльності.

У третьому питанні необхідно розглянути механізми впливу в процесі спілкування. Під час підготовки потрібно звернути увагу на такі механізми впливу в процесі спілкування, як соціально-психологічне зараження. Дослідити виникнення та наслідки паніки в теорії В.О. Моляко. Порівняти концепцію такого механізму впливу як навіювання в теоріях М.К. Михайловського, Г. Тарда, Г. Лебона та Б.Ф. Поршнева. Доцільно також розглянути такий засіб впливу як мода в дослідження Б.Спінози.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте характеристику механізмів міжособистісного сприйняття.
2. Назвіть особливості ефектів міжособистісного сприйняття.
3. Охарактеризуйте основні види взаємодії.
4. Виокресліть загальні форми сумісної діяльності.
5. Дайте визначення соціально-психологічному зараженню.
6. Назвіть причини паніки та її можливі наслідки.
7. Порівняйте поняття навіювання в теоріях Г.Тарда та Г. Лебона.

Теми рефератів

1. Особливості специфіки соціальної перцепції.
2. Механізми міжособистісного сприйняття.
3. Ефекти міжособистісного сприйняття.
4. Інтерактивна функція спілкування.
5. Інтеракція в концепції Дж. Міда.

6. Організація взаємодій між людьми в концепції Е. Берна.
7. Форми сумісної діяльності.
8. Механізми впливу в процесі спілкування

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
3. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
4. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна: Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
5. Куницына В.Н., Межличностное общение / В.Н.Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погорьша В.М. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
6. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.
7. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.

Семінарське заняття 8. Проблема групи в соціальній психології

Мета: ознайомитися з основними характеристиками та класифікаціями соціальних груп в соціальній психології.

План

1. Поняття групи в соціальній психології (поняття, соціологічний та соціально-психологічний підходи до визначення групи).
2. Основні характеристики групи (композиція групи, структура групи, групові процеси, групові норми і цінності, система санкцій).
3. Класифікація соціальних груп (за розміром, за організованістю, за суспільним статусом, за рівнем розвитку, за значимістю тощо).

Ключові поняття: група, композиція групи, структура групи, групові процеси, групові норми і цінності, система санкцій.

Методичні вказівки

Під час підготовки до першого питання потрібно звернути увагу на визначення поняття групи в соціальній психології та розуміти в чому полягає відмінність між соціологічним і соціально-психологічним підходами до визначення групи.

Друге питання слід почати з розгляду основних характеристик групи. Необхідно ознайомитися зі структурою та композицією групи. Розглянути

групові процеси та групові норми і цінності. Завершуючи підготовку до другого питання необхідно дати характеристику системам санкцій, що діють в групі.

У третьому питанні необхідно визначити принципи класифікації соціальних груп, які можуть поділятися за розміром, за організованістю, за суспільним статусом, за рівнем розвитку, за значимістю та іншими ознаками.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення групи, яке використовується в соціальній психології.
2. У чому полягають відмінності між соціологічним та соціально-психологічним підходами до визначення групи?
3. Розкрийте загальні групові процеси.
4. Охарактеризуйте основні групові процеси.
5. Дайте визначення груповим нормам та цінностям.
6. Назвіть загальні класифікації соціальних груп.

Теми рефератів

1. Поняття групи в соціальній психології.
2. Основні характеристики групи.
3. Загальна динаміка групових процесів.
4. Характеристика групових норми та цінностей.
5. Види класифікацій соціальних груп за різними ознаками.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с.
3. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
4. Донцов А.И. Психология коллектива / А.И. Донцов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 226 с.
5. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна: Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
6. Куницына В.Н. Межличностное общение / В.Н.Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погорьша. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
8. Немов Р.С. Социально-психологический анализ эффективности деятельности коллектива / Р. С. Немов. – М. : Педагогика, 1984. – 201 с.
9. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.

Семінарське заняття 9. Психологія великих соціальних груп і масових явищ

Мета: розглянути основні характеристики та психологічні особливості великих соціальних груп.

План

1. Психологічні характеристики великих соціальних груп (зміст, структура, класифікація, тимчасові, неорганізовані групи – натовп, аудиторія, публіка та ін.; регулятори соціальної поведінки, методи дослідження).

2. Психологічні особливості етнічних груп (психічний склад: національний або етнічний характер; темперамент, традиції та звичаї; емоційна сфера: національні або етнічні почуття; специфіка прояву певних рис; етнічний стереотип).

3. Психологічні особливості українського національного характеру.

Ключові поняття: соціальна група, тимчасові групи, неорганізовані групи, натовп, аудиторія, публіка, регулятори соціальної поведінки, методи дослідження, темперамент, традиції та звичаї, емоційна сфера, етнічний стереотип.

Методичні вказівки

Під час підготовки до першого питання необхідно ознайомитися зі змістом та структурою, що характеризують великі соціальні групи; з класифікацією соціальних груп: тимчасові та неорганізовані групи, які в свою чергу поділяються на натовп, аудиторію, публіку та ін. Потрібно розглянути регулятори соціальної поведінки, що діють в соціальних групах. Завершуючи підготовку до першого питання потрібно звернути увагу на методи дослідження великих соціальних груп і масових явищ.

При підготовці до другого питання необхідно ознайомитися з психологічними особливостями етнічних груп. Почати потрібно з ознайомлення з психічними складовими, які можуть мати: національний або етнічний характер; відрізнитися за темпераментом та мати свої власні традиції та звичаї. До емоційної сфери великих соціальних груп і масових явищ відносяться національні та етнічні почуття, що характеризуються специфікою прояву певних рис. При підготовці до цього питання необхідно звернути увагу на етнічні стереотипи та навести приклади.

Підготовка до третього питання передбачає розгляд психологічних особливостей українського національного характеру.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте характеристику структурі великих соціальних груп.
2. Дайте характеристику класифікації великих соціальних груп.
3. Назвіть основні регулятори соціальної поведінки.
4. Опишіть психічний склад етнічних груп.

5. Дайте визначення емоційної сфери етнічних груп.
6. Розкрийте зміст етнічного стереотипу.
7. Вкажіть психологічні особливості українського національного характеру.

Теми рефератів

1. Психологічні характеристики великих соціальних груп.
2. Класифікація великих соціальних груп.
3. Регулятори соціальної поведінки великих соціальних груп.
4. Методи дослідження великих соціальних груп і масових явищ.
5. Психологічні особливості етнічних груп.
6. Психологічні особливості українського національного характеру.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
3. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
4. Донцов А.И. Психология коллектива / А.И. Донцов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 226 с.
5. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
6. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія: навч. посіб. / А.М. Львовичкіна – К. : МАУП, 2002. – 144 с.
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
8. Немов Р. С. Социально-психологический анализ эффективности деятельности коллектива / Р.С. Немов. – М. : Педагогика, 1984. – 201 с.
9. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.
10. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология / Т.Г. Стефаненко. – М. : ИП РАН, Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 320 с.

Семінарське заняття 10. Мала група в контексті соціальної психології

Мета: дослідити особливості малої групи та її класифікацію.

План

1. Поняття малої групи (історія дослідження малої групи; поняття та її межі; різновиди малих груп: умовні, реальні, референтні).

2. Класифікації малих груп у вітчизняній та зарубіжній психології. Головні підходи до вивчення малих груп: соціометричний напрямок (Дж. Морено), соціологічний напрямок (Е. Мейо), школа «групової динаміки» (К. Левін), психоаналітичний напрям (З. Фрейд та ін.).

3. Інтеракціоністський напрям (Дж. Мід).

Ключові поняття: мала група, умовні групи, реальні групи, референтні групи.

Методичні вказівки

Підготовка до першого питання передбачає дослідження історії малої групи. Необхідно дати визначення поняття та межі малої групи, розрізнити різновиди малих груп (умовні, реальні, референтні).

Друге питання передбачає розгляд класифікації малих груп у вітчизняній та зарубіжній психології. Необхідно розглянути головні підходи до вивчення малих груп, що розглядались в різних напрямках. Тому доцільно ознайомитися спочатку з соціометричним напрямком, що мав місце в дослідженнях Дж. Морено. Далі дослідження особливостей малої групи розглянути з позицій соціологічного напрямку в дослідженнях Е. Мейо та школи «групової динаміки» в теорії К. Левіна; психоаналітичного напрямку в роботах З.Фрейда та ін.

Під час розгляду третього питання необхідно ознайомитися з визначенням поняття «інтеракція», а потім переходити до розгляду інтеракціоністського напрямку досліджень малої групи у роботах Дж. Міда.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю малої групи.
2. Розкрийте історію дослідження малої групи.
3. Назвіть різновиди малих груп.
4. У чому полягає особливість соціометричного напрямку?
5. Назвіть особливості психоаналітичного напрямку.
6. Охарактеризуйте інтеракціоністський напрям.

Теми рефератів

1. Історія дослідження малої групи.
2. Різновиди малих груп.
3. Класифікації малих груп у вітчизняній та зарубіжній психології.
4. Головні підходи до вивчення малих груп.
5. Психоаналітичний напрям у вивченні малих груп.
3. Інтеракціоністський напрям у дослідженні малих груп.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.

2. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
3. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
4. Донцов А.И. Психология коллектива / А.И. Донцов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 226 с.
5. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
7. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.
8. Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А.Л. Свенцицкий – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 512 с.

Семінарське заняття 11. Групова динаміка: процеси та механізми

Мета: ознайомитися з основними характеристиками процесів та механізмів групової згуртованості.

План

1. Загальна характеристика динамічних процесів у малій групі (поняття «групова динаміка»; утворення та розвиток малої групи).
2. Феномен «групового тиску» (конформізм та конформність; експериментальне вивчення конформізму в американській психології; причини конформності).
3. Проблема групової згуртованості (підходи до вивчення згуртованості групи Я. Морено, Л. Фестингера, К. Левіна, А.В. Петровського; умови підлеглості; соціальне лінивство, та способи його подолання; феномени соціальної фасілітації та інгібіції; вплив меншості; міжособистісна сумісність (М.М. Обозов, Р.М. Кричевський, І.Б. Антонов).
4. Лідерство та керівництво в малих групах (функції лідера та керівника (Б.Д.Паригін); теорії лідерства; стилі лідерства та керівництва (К. Левін, Л.І. Уманський, Б.Д. Паригін).
5. Процес прийняття групового рішення (роль групової дискусії; феномен «зрушення ризику» та його роль у поясненні природи групового рішення; методи прийняття групового рішення: «брейнстормінг», «синектика» тощо).

Ключові поняття: динамічні процеси, групова динаміка, груповий тиск, конформізм, конформність, групова згуртованість, соціальне лінивство, феномен соціальної фасілітації, феномен соціальної інгібіції, вплив меншості,

міжособистісна сумісність, лідерство, керівництво, теорії лідерства, стилі лідерства, стилі керівництва, прийняття групового рішення, групова дискусія.

Методичні вказівки

Розгляд першого питання потрібно почати з ознайомлення із загальною характеристикою динамічних процесів у малій групі, від початку утворення та подальшого розвитку малої групи. Також потрібно розглянути процес групової динаміки з визначенням самого поняття «групова динаміка».

Під час підготовки до другого питання потрібно ознайомитися з феноменом «групового тиску» та розглянути явища конформізму та конформісті, під час розгляду потрібно зосередитися на дослідженні експериментального вивчення конформізму в американській психології та на розгляді причин конформності.

При розгляді третього питання з проблем групової згуртованості необхідно розглянути підходи до вивчення згуртованості групи в дослідженнях Я. Морено, Л. Фестингера, К. Левіна, А.В. Петровського. Ознайомитися з умовами підлеглості та таким явищем як соціальне лінивство й способами, за допомогою яких його можна подолати. Розглянути феномени соціальної фасілітації та інгібіції й такого явища як вплив меншості в груповій динаміці, також визначення змісту міжособистісної сумісності в роботах М.М. Обозова, Р.М. Кричевського та І.Б. Антонова.

Четверте питання потрібно розпочати з розгляду особливостей лідерства та керівництва в малих групах. Необхідно розглянути функції лідера та керівника в теорії Б.Д. Паригіна, також ознайомитися з теоріями лідерства і стилями лідерства та керівництва у дослідженнях К. Левіна, Л.І. Уманського, Б.Д. Паригіна.

У п'ятому питанні необхідно розглянути процес прийняття групового рішення та особливу увагу приділити визначенню ролі групової дискусії в процесі прийняття рішення. Розглянути феномен «зрушення ризику» та його ролі у поясненні природи групового рішення, ознайомитися із методами прийняття групового рішення, а саме «брейнстормінг», «синектика» та ін.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «групова динаміка».
2. Охарактеризуйте утворення та розвиток малої групи.
3. У чому полягають відмінності лідерства від керівництва?
4. Назвіть причини конформності.
5. Визначить особливості соціального лінивств та способів його подолання.
6. У чому полягає феномен «зрушення ризику» і його роль у поясненні природи групового рішення?

Теми рефератів

1. Загальна характеристика динамічних процесів у малій групі.
2. Феномен «групового тиску».

3. Способи подолання соціального лінівства.
4. Функції лідера та керівника.
5. Теорії і стилі лідерства та керівництва, їх порівняльна характеристика.
6. Процес прийняття групового рішення.
7. Роль групової дискусії.
8. Методи прийняття групового рішення.

Література

1. Агеев В.С. Механизмы социального восприятия / В.С. Агеев // Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А.Л. Свенцицкий / сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб. : Питер, 2000. – С. 276-289.
2. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
3. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
4. Донцов А.И. Психология коллектива / А.И. Донцов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 226 с.
5. Зимбардо Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйппе. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 448 с.
6. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
7. Куницына В.Н. Межличностное общение / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
8. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
9. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.
10. Чалдини Р. Психология влияния / Р. Чалдини. – СПб. : Питер, 1999. – 272 с.

Семінарське заняття 12. Соціально-психологічні аспекти розвитку групи

Мета: ознайомитися з основними теоріями розвитку групи та колективу.

План

1. Нові підходи до розвитку групи (процес групового розвитку, критерії та стадії розвитку).
2. Психологічна теорія колективу (ознаки колективу: об'єднання людей в ім'я досягнення соціально схвалюваної мети, наявність добровільного характеру об'єднання, цілісність, особлива форма взаємин).
3. Стадії та рівні розвитку в психологічній теорії колективу (теорія колективу А.В. Петровського).

Ключові поняття: процес групового розвитку, критерії розвитку, стадії розвитку, колектив, ознаки колективу.

Методичні вказівки

Підготовка до першого питання передбачає ознайомлення з підходами до розвитку групи та розгляду процесу групового розвитку. Крім, цього, необхідно розглянути критерії та стадії розвитку.

Під час розгляду другого питання необхідно ознайомитися з психологічною теорією колективу. Розглянути такі основні ознаки колективу як об'єднання людей в ім'я досягнення соціально схвалюваної мети; наявність добровільного характеру об'єднання; цілісність та особлива форма взаємин.

При розгляді третього питання необхідно розглянути стадії та рівні розвитку в психологічній теорії колективу у теорії колективу за А.В. Петровським.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть критерії розвитку групи.
2. Назвіть стадії розвитку групи.
3. Назвіть основні ознаки колективу.
4. Охарактеризуйте особливу форму взаємин в колективі.
5. Опишіть цілісність як особливу форму взаємин в колективі.

Теми рефератів

1. Процес групового розвитку.
2. Критерії та стадії розвитку групи.
3. Психологічна теорія колективу.
4. Основні ознаки колективу.
5. Стадії та рівні розвитку в психологічній теорії колективу.

Література

1. Агеев В.С. Механизмы социального восприятия / В.С. Агеев // Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб. : Питер, 2000. – С. 276-289.
2. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
3. Бодалев А.А. Личность и общение / А.А. Бодалев. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.
4. Донцов А.И. Психология коллектива / А.И. Донцов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 226 с.
5. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.

6. Майерс Д. Социальная психология [Электронный ресурс] / Д. Майерс. // Образовательные ресурсы интернета – Режим доступа: <http://www.alleng.ru/d/psy/psy018.htm>
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
8. Немов Р.С. Социально-психологический анализ эффективности деятельности коллектива / Р. С. Немов. – М. : Педагогика, 1984. – 201 с.
9. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.

Семінарське заняття 13. Проблема особистості в соціальній психології

Мета: розглянути основні підходи до визначення особливостей особистості, які існують в соціальній психології.

План

1. Особистість як об'єкт та предмет дослідження в соціології та психології (К.К. Платонов, В.А. Ядов, Є.В. Шорохова, А.М. Леонтьєв).
2. Специфіка соціально-психологічної проблематики особистості (характеристика соціального типу особистості як специфічного утворення).

Ключові поняття: особистість, соціологія, психологія, соціальний тип особистості.

Методичні вказівки

При розгляді першого питання необхідно розглянути особистість як об'єкт та предмет дослідження в соціології та психології в теорії К.К.Платонова, В.А. Ядова, Є.В.Шорохова та А.М.Леонтьєва.

Розглядаючи друге питання необхідно звернути увагу на характеристику соціального типу особистості як специфічного утворення.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте особистість як об'єкт дослідження в соціології та психології.
2. Охарактеризуйте особистість як предмет дослідження в соціології та психології.
3. У чому полягає особливість соціального типу особистості як специфічного утворення?

Теми рефератів

1. Особистість як об'єкт та предмет дослідження в соціології та психології.
2. Специфіка соціально-психологічної проблематики особистості.
3. Характеристика соціального типу особистості як специфічного утворення.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
3. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
4. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
5. Крысько В.Г. Социальная психология: учебник для вузов. / В.Г. Крысько. – СПб. : Питер, 2006. – 432 с.
6. Куницына В.Н. Межличностное общение / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
7. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.
8. Налчаджян А.А. Социально-психическая адаптация личности (формы, механизмы и стратегии) / А.А. Налчаджян. – Ереван : Изд-во АН Армянской ССР, 1988. – 263 с.
9. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.

Семінарське заняття 14. Проблема соціалізації особистості

Мета: розглянути сутність, стадії та інститути процесу соціалізації.

План

1. Поняття соціалізації (співвідношення понять «соціалізація», «виховання», «розвиток»; основні теоретичні напрямки дослідження процесу соціалізації).
2. Сутність процесу соціалізації (сфери становлення особистості: діяльність, спілкування, розвиток; механізми соціалізації; формування самосвідомості в процесі соціалізації; вікові кризи життя й процес соціалізації індивіда; значення групових та суспільних норм).
3. Стадії та інститути соціалізації (допрофесійна, професійна та після професійна стадія; інститути: родина, дошкільні та шкільні заклади, професійний колектив, громадські організації тощо).

Ключові поняття: соціалізація, виховання, розвиток, діяльність, спілкування, вікові кризи життя, групові норми, суспільні норми, родина, дошкільні заклади, шкільні заклади, професійний колектив, громадські організації.

Методичні вказівки

Під час підготовки до першого питання необхідно співвіднести такі поняття як «соціалізація», «виховання» та «розвиток». Також необхідно звернути увагу на основні теоретичні напрямки дослідження процесу соціалізації.

При підготовці другого питання необхідно розглянути такі сфери становлення особистості як діяльність, спілкування та розвиток. Також доцільно ознайомитися з механізмами соціалізації та формуванням самосвідомості в процесі соціалізації; ознайомитися з віковими кризами життя та їх впливу на процес соціалізації індивіда. Крім цього, розглянути значення групових та суспільних норм у процесі соціалізації.

У третьому питанні необхідно визначити такі стадії соціалізації (допрофесійна, професійна та післяпрофесійна стадія) та розглянути інститути соціалізації (родина, дошкільні та шкільні заклади, професійний колектив, громадські організації та ін.).

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «соціалізація».
2. Охарактеризуйте основні теоретичні напрямки дослідження процесу соціалізації.
3. Опишіть основні сфери становлення особистості.
4. Дайте характеристику механізмам соціалізації.
5. Охарактеризуйте формування самосвідомості в процесі соціалізації.
6. Дайте характеристику значення груповим та суспільним нормам.

Теми рефератів

1. Основні теоретичні напрямки дослідження процесу соціалізації).
2. Сутність процесу соціалізації.
3. Сфери становлення особистості.
4. Формування самосвідомості в процесі соціалізації.
5. Стадії та інститути соціалізації.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с.
3. Крысько В.Г. Социальная психология: учебник для вузов / В.Г. Крысько – СПб. : Питер, 2006. – 432 с.
4. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.
5. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.

6. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І.Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.
7. Свенцицкий А.Л. Социальная психология: учебник / А.Л. Свенцицкий. – М. : ООО «ТК Велби», 2003. – 336 с.
8. Социальная психология : уч. пособ. / сост. Р.И. Мокшанцев, А.В.Мокшанцева. – Новосибирск : Сибирское соглашение; М. : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.
9. Социальная психология : учебник для высших учебных заведений. / под ред. А. Л. Журавлева. – М. : Изд. «ПЕР СЭ», 2002. – 351 с.
10. Шихирев П.Н. Современная социальная психология / П.Н. Шихирев. – М. : ИП РАН; КСП, 2000. – 448 с.

Семінарське заняття 15. Соціальна установка і поведінка особистості

Мета: ознайомитися зі структурою соціальної установки та як вона впливає на реальну поведінку.

План

1. Поняття соціальної установки в соціальній психології (дослідження соціальної установки в школі Д.Н. Узнадзе).
2. Структура соціальної установки (емоційні, когнітивні та поведінкові компоненти соціальної установки (за М. Смітом); система диспозиційних утворень, які регулюють поведінку та діяльність людини (за В. Ядовим).
3. Соціальна установка і реальна поведінка (функції соціальних настанов у регуляції соціальної поведінки особистості; експеримент Р. Лап'єра; мотиви соціальної поведінки).

Ключові поняття: соціальна установка, реальна поведінка, соціальні настанови, мотиви соціальної поведінки.

Методичні вказівки

Під час розгляду першого питання потрібно звернути увагу на дослідження соціальної установки в школі Д.Н. Узнадзе.

Підготовка другого питання передбачає розгляд емоційних, когнітивних та поведінкових компонентів соціальної установки за дослідженням М. Сміта. Необхідно також розглянути систему диспозиційних утворень, що регулюють поведінку та діяльність людини за теорією В. Ядова.

При розгляді третього питання про соціальну установку і реальну поведінку необхідно розглянути функції соціальних настанов у регуляції соціальної поведінки особистості. Доцільно також розглянути матеріал про експеримент Р. Лап'єра та мотиви соціальної поведінки.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю соціальної установки в соціальній психології.

2. Назвіть структуру соціальної установки.
3. Охарактеризуйте систему диспозиційних утворень, що регулюють поведінку і діяльність людини.
4. Опишіть емоційні, когнітивні та поведінкові компоненти соціальної установки.
5. У чому полягав експеримент Р. Лап'єра?

Теми рефератів

1. Поняття соціальної установки в соціальній психології.
2. Структура соціальної установки.
3. Емоційні, когнітивні та поведінкові компоненти соціальної установки.
3. Соціальна установка і реальна поведінка.
4. Функції соціальних настанов в регуляції соціальної поведінки особистості.
5. Мотиви соціальної поведінки.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А.Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с.
3. Зимбардо Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйппе. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 448 с.
4. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.
5. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
6. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.
7. Свенцицкий А.Л. Социальная психология: учебник / А.Л. Свенцицкий. – М. : ООО «ТК Велби», 2003. – 336 с.
8. Социальная психология : уч. пособ. / сост. Р.И. Мокшанцев, А.В. Мокшанцева. – Новосибирск : Сибирское соглашение; М. : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.
9. Социальная психология : учебник для высших учебных заведений / под ред. А. Л. Журавлева. – М. : Изд. «ПЕР СЭ», 2002. – 351 с.

Семінарське заняття 16. Особистість у групі

Мета: ознайомитися з соціально-психологічними якостями особистості та загальними перспективами її дослідження в соціальній психології.

План

1. Проблема особистості в соціальній психології (В.М. М'ясищев, К.К. Платонов, Д.М. Узнадзе, Л.І. Божович).
2. Соціально-психологічні якості особистості (якості, що формуються в спільній діяльності, в процесі спілкування, в умовах реальних соціальних груп; вплив механізму перцептивного захисту, ефекту «очікування», феномену когнітивної складності людини).
3. Перспектива досліджень особистості в соціальній психології.

Ключові поняття: особистість, спільна діяльність, спілкування, соціальна група, механізм перцептивного захисту, ефект «очікування», феномен когнітивної складності людини.

Методичні вказівки

Підготовка до першого питання передбачає розгляд проблеми особистості з точки зору соціальної психології у роботах В.М. М'ясищева, К.К. Платонова, Д.М. Узнадзе та Л.І. Божовича.

При розгляді другого питання потрібно звернути увагу на якості, що формуються в спільній діяльності, в процесі спілкування та в умовах реальних соціальних груп. Також необхідно розглянути вплив механізму перцептивного захисту, ефекту «очікування» та феномену когнітивної складності людини.

У третьому питанні варто приділити увагу можливим перспективам досліджень особистості в соціальній психології.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте проблему особистості в концепції Д.М. Узнадзе.
2. Назвіть основні соціально-психологічні якості особистості.
3. Розкрийте зміст механізму перцептивного захисту.
4. Дайте характеристику ефекту «очікування».
5. Опишіть феномен когнітивної складності людини.

Теми рефератів

1. Проблема особистості в соціальній психології (В.М. М'ясищев, К.К. Платонов, Д.М. Узнадзе, Л.І. Божович).
2. Соціально-психологічні якості особистості.
3. Феномен когнітивної складності людини.
4. Перспективи сучасних досліджень особистості в соціальній психології.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бодалев А.А. Личность и общение / А.А. Бодалев. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.

3. Крысько В.Г. Социальная психология: учебник для вузов / В.Г. Крысько – СПб. : Питер, 2006. – 432 с.
4. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.
5. Морозов А.В. Психология влияния / А.В. Морозов. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 512 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
7. Налчаджян А.А. Социально-психическая адаптация личности (формы, механизмы и стратегии) / А.А. Налчаджян. – Ереван : Изд-во АН Армянской ССР, 1988. – 263 с.
8. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія: Посібник / Л.І.Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.
9. Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А.Л. Свенцицкий – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 512 с.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Соціальна психологія як явище і як наука.
2. Предмет, об'єкт та завдання соціальної психології.
3. Історія формування соціально-психологічних ідей.
4. Перші соціально-психологічні концепції.
5. Школи та напрямки соціальної психології ХХ ст.
6. Методи соціально-психологічного дослідження.
7. Взаємозв'язок суспільних та міжособистісних відносин.
8. Місце та природа міжособистісних відносин в життєдіяльності людей.
9. Спілкування в системі міжособистісних та суспільних відносин.
10. Взаємозв'язок діяльності та спілкування.
11. Загальна характеристика спілкування в соціальній психології.
12. Рівні та функції спілкування.
13. Види та форми спілкування.
14. Труднощі в спілкуванні.
15. Комунікативний аспект спілкування.
16. Співвідношення комунікації та спілкування.
17. Сутність міжособистісної комунікації.
18. Психологічні особливості вербальної комунікації.
19. Психологічні особливості невербальної комунікації.
20. Поняття про комунікативні бар'єри.
21. Труднощі та дефекти спілкування.
22. Поняття про спільну діяльність та взаємодію.
23. Форми сумісної діяльності за Л.І. Уманським.
24. Перцептивний аспект спілкування.
25. Структура та механізми соціальної перцепції.
26. Явища стереотипізації в соціальній перцепції.
27. Ефекти міжособистісного сприйняття.
28. Явища каузальної атрибуції.
29. Перцептивні механізми та ефекти спілкування.
30. Механізми впливу в процесі спілкування.
31. Формальне і неформальне міжособистісне спілкування.
32. Поняття групи в соціальній психології.
33. Основні характеристики соціальної групи.
34. Класифікація соціальних груп у соціальній психології.
35. Поняття «малої соціальної групи» та її ознаки в соціальній психології.
36. Класифікація малих соціальних груп.
37. Процес утворення малої соціальної групи.
38. Групові норми та нормативна поведінка.
39. Функції формальної і неформальної групи.
40. Основні підходи до вивчення малих груп.
41. Поняття про групову динаміку в малій групі.
42. Психологічний аналіз феномена «групового тиску».

43. Поняття про конформізм та конформність.
44. Поняття групової згуртованості.
45. Проблема керівництва та лідерства в соціальній психології.
46. Теорії походження лідерства та керівництва.
47. Стили лідерства та керівництва.
48. Проблема прийняття групового рішення.
49. Проблема особистості в соціальній психології.
50. Сутність соціалізації особистості.
51. Соціалізація як процес становлення особистості.
52. Проблема стадійності процесу соціалізації.
53. Інститути соціалізації.
54. Сутність соціальної установки.
55. Соціальна установка та реальна поведінка.
56. Специфіка входження особистості в групу.
57. Соціально-психологічні якості особистості.

ТЕСТ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З КУРСУ «Соціальна психологія»

ІНСТРУКЦІЯ

Тест складається з 32 завдань. Завдання рекомендується виконувати по черзі. Якщо завдання не вдається виконати відразу, перейдіть до наступного, і якщо залишиться час, поверніться до пропущених завдань.

Питання завдань можуть мати кілька форм.

- Закриті питання припускають тільки одну правильну відповідь;
- У відкритих формах завдань необхідно вставити пропущене слово, або завершити пропозицію;
- У питаннях на співвіднесення необхідно встановити зв'язок поняття (буквене позначення лівої колонки) з його особливостями, ознаками, характеристиками (цифрове позначення в правій колонці), наприклад: А-1, Б-4 і т. д. У деяких завданнях на одне поняття може припадати кілька ознак, наприклад: А-2,5, Б -1,3,4;
- У питаннях визначення послідовності складається буквенний ряд. У відповідь записується цифра, яка вказує місце даного буквеного позначення в складеному ряду.

1. Дайте визначення

Соціальної психології – це ...

2. Предметом вивчення соціальної психології є...

- а) масові явища психіки;
- б) особистість у групі;
- в) психологічні характеристики групи;
- г) масові явища психіки і особистість у групі.

3. Виберіть правильну відповідь.

Контент-аналіз можна застосовувати тільки у випадку, якщо досліджуваний матеріал має наступні характеристики...

- а) великий обсяг досліджуваного матеріалу і однопорядковість підраховуваних смислових одиниць;
- б) великий обсяг тексту;
- в) можливість комп'ютерної обробки;
- г) відповідність цілям і завданням дослідження.

4. Установіть відповідність між класифікацією методів та їх характеристиками, що виражають їх деталі, ознаки, особливості:

а) основні;	1) тести;
б) допоміжні;	2) соціометрія;
в) впливу	3) соціально-психологічний тренінг;

- 4) спостереження;
- 5) опитування.

5. Виберіть правильну відповідь.

Людина розвивається як особистість завдяки такій функції спілкування як:

- а) стилістична;
- б) прагматична;
- в) внутрішньо особова;
- г) формувальна.

6. Закінчіть речення:

Психологічна перешкода на шляху адекватної передачі інформації між партнерами по спілкуванню є

7. Установіть відповідність між основними структурними компонентами спілкування, які виражають їх деталі, ознаки, особливості:

а) комунікація;	1) взаємодія;
б) інтеракція;	2) сприйняття;
в) соціальна перцепція.	3) інформація;
	4) репрезентація;
	5) депривація.

8. Закінчіть речення:

Перерахуйте типи (стратегії) взаємодії за К. Томасом

9. Виберіть правильну відповідь.

Протиріччя, що виникло у процесі взаємодії в поєднанні з негативними емоційними переживаннями є:

- а) компроміс;
- б) саботаж;
- в) конфлікт;
- г) бойкот.

10. Закінчіть речення:

Осягнення емоційного стану, проникнення в стан іншої людини – це

11. Виберіть правильну відповідь.

Усвідомлення суб'єктами – особою або спільністю – того, як вони насправді сприймаються і оцінюються іншими індивідами або спільнотами називається ...

- а) атракція.
- б) імпринтинг;
- в) інтроспекція;
- г) рефлексія.

12. Виберіть правильну відповідь.

Поширення в умовах дефіциту інформації про людину загального оцінного враження про неї на сприйняття її вчинків і особистісних якостей називається:

- а) установка;
- б) ефект бумеранга;
- в) ефект ореолу;
- г) ефект первинності.

13. Встановіть відповідність між основними знаковими системами і деталями, ознаками, особливостями, що їх виражають:

а) оптико-кінетична система;	1) тембр голоса;
б) паралінгвістична система;	2) пауза;
в) екстролінгвістична система.	3) поза;
	4) жест;
	5) кашель.

14. Виберіть правильну відповідь.

Узагальненою, спрощеною, скороченою системою уявлень про соціальні об'єкти називається ...

- а) упередження;
- б) установка;
- в) стереотип;
- г) образ світу.

15. Виберіть правильну відповідь.

Який з аргументів до особистості комунікатора, на ваш погляд, більш переконливий?

- а) це казала моя тітка;
- б) я дізнався від нашого начальника;
- в) та кожна розумна людина так говорить;
- г) передавала «свобода»;
- д) було по 1 програмі.

Чому _____

16. Закінчіть речення:

Процес соціалізації за Р. М. Андреевою відбувається у таких сферах як

17. Виберіть правильну відповідь.

Соціальна група, в якій індивід засвоює соціальний вплив і відтворює систему соціальних зв'язків називається ...

- а) група членства;
- б) реальна група;
- в) інститут соціалізації;

г) референтна група.

18. Закінчіть речення:

Процес соціалізації у вітчизняній психології складається з таких стадій як...

19. Закінчіть речення:

Соціально – психологічна установка виникає при наявності таких характеристик, як

20. Виберіть правильну відповідь.

М. Сміт в 1942 р. виділив трикомпонентну структуру аттїтюда:

- а) когнітивний, афективний, оцінний;
- б) оціночно-вольовий, емоційний, когнітивний;
- в) афективний, емоційний, поведінковий;
- г) когнітивний, афективний, поведінковий.

21. Виберіть правильну відповідь.

Кому належить класифікація груп за якою великі групи поділяються на стійкі та стихійні; малі групи – на що стають і розвинені:

- а) Б.Д. Паригін;
- б) Р.М. Андрєєва;
- в) А.В. Петровський;
- г) Е.В. Шорохова.

22. Вставте пропущене слово:

Соціальна група та її норми, цінності та оцінки, на які орієнтується індивід у своїй поведінці та самооцінці, називається

23. Виберіть правильну відповідь.

Феномен конформності експериментально досліджений вченим:

- а) Ш. Хейман;
- б) С.Аш;
- в) Е. Мейо;
- г) Т. Ньюком.

24. Виберіть правильну відповідь.

Піддатливість людини тиску групи і прийняття нею групової думки, яку вона спочатку не поділяла, проявляється в зміні її поведінки і установок, називається ...

- а) конформність;
- б) інтериоризація;
- в) наслідування;
- г) самовизначення особистості в групі.

25. Співвіднесіть види груп:

а) велика група;	1) товпа;
б) мала група;	2) нація;
в) стихійна група.	3) неформальна;
	4) публіка;
	5) держава.

26. Закінчіть речення:

К. Левін виділив такі стилі лідерства: ...

27. Виберіть правильну відповідь.

Ким був розроблений соціометричний метод (вказіть прізвище вченого)?

- а) К. Леонгард;
- б) Я. Морено;
- в) Р. Кеттелла;
- г) Ж. Годфруа.

28. Виберіть правильну відповідь.

У процесі переконання йде вплив на людину через таку сферу як:

- а) емоції;
- б) інтелект;
- в) воля;
- г) характер.

29. Визначте послідовність груп за рівнем їх розвитку починаючи з найнижчої.

- а) корпорація;
- б) колектив;
- в) дифузна;
- г) просоціальна;
- д) асоціальна.

30. Установіть відповідність між авторами та видами малих груп.

а) Ч.Кулі;	1) формальні;
б) Э.Мейо;	2) неформальні;
в) Г.Хаймен.	3) референтні;
	4) первинні;
	5) вторинні;
	6) група членства.

31. Виберіть правильну відповідь.

Виділіть сфери застосування прикладної соціальної психології

- а) політична;
- б) економічна;
- в) освітня;
- г) когнітивна.

32. Виберіть правильну відповідь.

Ведучий соціально-психологічного тренінгу виконує наступні функції:

- а) каталізатор;
- б) експерт;
- в) зразок поведінки;
- г) посередник.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авторитетність – здатність людини мати певну вагу серед людей, користуватися їх визнанням і повагою.

Асоціація – з'єднання, зв'язок психічних явищ один з одним.

Атракція – процес взаємного тяжіння людей один до одного, формування привабливості однієї людини для інших, механізм формування вподобань, дружніх почуттів, симпатій і любові.

Атрибуція – приписування людиною причин і мотивів поведінки, особистісних якостей і характеристик іншим людям на основі повсякденного, життєвого аналізу їх дій і вчинків.

Велика група – значне за кількісним складом соціальне об'єднання людей, утворене на підставі будь-якої абстрагованої соціально-демографічної ознаки: статі, віку, національності, професійної приналежності, соціального чи економічного становища і т.д.

Вербальна комунікація – обмін інформацією, що використовує як знакову систему людську мову, природну звукову мову, тобто систему фонетичних знаків.

Вербальний (словесний) – термін в психології для позначення форм знакового матеріалу, а також процесу оперування з цим матеріалом.

Взаємовідносини міжособистісні – суб'єктивні зв'язки і відносини, що існують між людьми в суспільстві.

Відносини – об'єктивно проявляються у взаємозв'язку людей, відображені в змісті і спрямованості реальної їх взаємодії та спілкування.

Влада – поняття в психології, що відбиває ресурс впливу одних людей над іншими.

Внутрішньогруповий конфлікт – конфлікт, що виникає в групах між людьми, що здійснюють спільну діяльність й перебувають у безпосередніх взаємозв'язках і взаєминах, для яких характерні загальні інтереси і цілі, внутрішня розчленованість функцій і ролей.

Вплив – цілеспрямоване перенесення руху та інформації від одного учасника взаємодії до іншого.

Вторинна група – група людей, де немає безпосередніх контактів, для спілкування в яких між членами використовуються різні «посередники» (наприклад, засоби зв'язку).

Вчинок – свідомо скоєний людиною акт дії, керований волею, що виходить з певних переконань.

Громадська думка – поняття в соціальній психології, яка підготовлює соціальний рух, хоча згодом сама формується і зміцнюється в міру розвитку руху.

Група – сукупність людей, виділена на основі одного або декількох загальних для неї ознак.

Групова динаміка – галузь соціально-психологічних досліджень, що вивчає закономірності поведінки, спілкування і взаємовпливу людей один на одного в малих групах.

Групова згуртованість – один із процесів групової динаміки, що характеризує ступінь прихильності до групи її членів.

Групова оцінка особистості – соціально-психологічний метод, заснований на оцінці різноманітних якостей і поведінки конкретних людей, що даються особами, що досить близько з ними знайомі.

Групові інтереси – форма прояву пізнавальної потреби, що полегшує спрямованість групи на усвідомлення цілей діяльності і тим самим сприяє орієнтуванню, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності.

Групові потреби – стан, створений нуждою в об'єктах, необхідних для існування і розвитку групи, яка виступає джерелом її розвитку.

Групові цінності – об'єкти, явища та їх властивості, а також абстрактні ідеї, які втілюють у собі суспільні ідеали і виступають як еталон належного.

Діяльність – специфічний вид людської активності, спрямованої на творче перетворення, вдосконалення дійсності і самого себе.

Егоцентризм – зосередженість свідомості і уваги людини виключно на самій собі, що супроводжується ігноруванням того, що відбувається навколо.

Екстраверсія – спрямованість свідомості і уваги людини в основному на тому, що відбувається навколо нього (протилежна інтроверсії).

Екстралінгвістичні система знаків – система включення в мову пауз, інших вкраплень (покашлювання, плачу, сміху і т.п.), темп мови.

Етнічний стереотип – відносно стійке уявлення про моральні, розумові, фізичні якості, що властиві представникам різних етнічних спільностей.

Етнічні групи – споріднені мовою та близькі у культурі спільності людей.

Етноцентризм – феномен соціальної психології, що виражається в переконанні, у перевазі власного етносу.

Зараження – психологічний термін, що позначає несвідому передачу від людини до людини будь-яких емоцій, станів, спонукань.

Інтроверсія – зверненість свідомості людини до самої себе, її концентрації на власних проблемах і переживаннях, що супроводжується послабленням уваги до того, що відбувається навколо.

Імпульсивність – особливість поведінки людини, яка полягає в схильності діяти при першому спонуканні, під впливом зовнішніх обставин або емоцій.

Індивідуальний стиль діяльності – стійке поєднання особливостей виконання різних видів діяльності однією і тією ж людиною.

Індивідуальність – своєрідне поєднання індивідуальних властивостей людини, що відрізняє її від інших людей.

Інстинкт – вроджена форма поведінки, що забезпечує пристосування організму до типових умов його життя.

Інтеграція групова – узгодженість, упорядкованість і стабільність системи внутрішньогрупових процесів.

Інтенція – здатність швидко знаходити вірне рішення задачі і орієнтуватися в складних життєвих ситуаціях, а також передбачити перебіг подій.

Інтерація – взаємодія.

Інтерес – виборче, емоційно забарвлене ставлення людини до дійсності, одна з характеристик особистості.

Інтерференція – порушення нормального ходу одного процесу втручанням іншого.

Керівництво – здійснення обраного особою в групі функцій керівника, а також здійснення їм регуляції офіційних відносин групи як певної соціальної організації.

Клімат соціально-психологічний – психологічний настрій у групі або колективі.

Колектив – це група людей, яка становить частину суспільства й об'єднана спільними цілями та близькими мотивами спільної діяльності, розвиваючими це суспільство.

Компенсація – здатність людини позбавлятися від переживань з приводу власних недоліків за рахунок посиленої роботи над собою і розвитку інших позитивних якостей.

Комунікативна компетентність – система внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації у певному колі ситуацій місцевої взаємодії.

Комунікативна структура групи – сукупність позицій членів групи в системах інформаційних потоків, що пов'язують членів групи між собою і зовнішнім середовищем, концентрації у них того чи іншого об'єму групової інформації.

Комунікація – в соціальній психології передача інформації, повідомлень, відомостей між людьми (може мати як двосторонній, так і односторонній характер).

Конфлікт – зіткнення протилежних тенденцій, інтересів.

Конфлікт внутрішньоособистісний – стан незадоволеності людини будь-якими обставинами її життя, пов'язаний з наявністю інтересів, що суперечать один одному, прагнень і потреб.

Конформізм – пристосовницька реакція особистості на груповий тиск з метою уникнути негативних санкцій (осуду або покарання за незгоду із загальноприйнятою думкою).

Конформність – некритичне прийняття людиною чужої думки, супроводжуване неширою відмовою від власної думки, у правильності якої людина внутрішньо не сумнівається.

Кооперація – координація одиничних сил учасників взаємодії (упорядкування, комбінування, підсумовування цих сил тощо).

Криза – стан душевного розладу, викликане тривалою незадоволеністю людини собою і своїми взаєминами з навколишнім світом.

Культура поведінки – вчинки і форми спілкування людей, засновані на принципах моральності, естетичного смаку і дотримання норм і правил людського співжиття.

Лідерство – поведінка лідера в групі, придбання або втрата ним лідерських повноважень, здійснення ним своїх лідерських функцій.

Мала група – невелика за чисельністю сукупність людей, зайнятих загальною справою і які мають прямі особисті контакти один з одним.

Маніпуляція – психологічний вплив, який покликаний забезпечити негласне отримання маніпулятором односторонніх переваг, але так, щоб у адресата зберігалася ілюзія самостійності прийняття ним рішень.

Масові комунікації – засоби передачі інформації, розраховані на масову аудиторію: друк, радіо, телебачення тощо.

Міжгрупові відносини – суб'єктивне ставлення різноманітних зв'язків, що виникають між соціальними групами, а також зумовлений ними спосіб взаємодії груп.

Міжнаціональне спілкування (на міжособистісному рівні) – інтерсуб'єктна взаємодія, в якій окремі особистості виступають як представники великих соціальних груп – етнічних спільнот.

Міміка – сукупність рухів частин обличчя людини, що виражають її стан або ставлення до того, що вона сприймає (уявляє, обмірковує, пригадує і т.п.).

Мова (мови) навчання і виховання – рідна мова учнів (вихованців).

Навіювання – неусвідомлений вплив однієї людини на іншу, що викликає певні зміни в її психології і поведінці.

Наслідування – свідома чи несвідома поведінка людини, спрямована на відтворення вчинків і дій інших людей.

Національний характер – найбільш поширене поняття для опису особливостей психічного складу етнічної (національної) групи.

Невербальна комунікація – обмін інформацією за допомогою не тільки мови, а й інших знакових систем.

Неформальна група – група людей, які складаються і виникають стихійно, де ні статуси, ні ролі не запропоновані, де немає заданої системи взаємин.

Організація – різновид соціальних систем, об'єднання людей, які спільно реалізують деяку програму (мету) і діють на основі певних принципів і правил.

Освітній ценз – певний рівень освіти, досягнення якого засвідчується відповідним документом.

Основні сторони культури особистості – сукупність компонентів пізнавальної, комунікативної, моральної, естетичної, трудової та фізичної культури особистості, на яку орієнтовано зміст освіти.

Паралінгвістична система знаків – система вокалізації, тобто якості голосу, його діапазон, тональність.

Первинна група – група людей, в якій відбуваються безпосередні контакти.

Переживання – відчуття, що супроводжується емоціями.

Переконаність – впевненість людини у своїй правоті, яка підтверджується відповідними аргументами і фактами.

Переконання – усвідомлена потреба особистості, що спонукає її діяти у відповідності зі своїми ціннісними орієнтаціями.

Поляризація групи – глибокий розкол групи на дві протиборчі підгрупи, антагонізм між якими неможливо згладити мирним шляхом.

Проксеміка – спеціальна галузь, що займається нормами просторової і тимчасової організації спілкування.

Пропаганда – діяльність, спрямована на поширення знань, художніх цінностей та іншої інформації з метою формування певних поглядів, уявлень і здійснення впливу на соціальну поведінку людей.

Професійна культура – високий рівень знань, умінь і навичок у певній галузі трудової діяльності.

Процес прийняття групового рішення – тісно пов'язаний з проблемою лідерства і керівництва, тому що прийняття рішення одна з важливих функцій керівника, а організація групи та прийняття такого рішення особливо складна функція.

Психологічна проникливість – системне утворення особистості, що складається з безлічі структурно-організаційних компонентів.

Психологічна сумісність людей – здатність людей знаходити взаєморозуміння, налагоджувати ділові та особисті контакти, співпрацювати один з одним.

Психологічний редукціонізм – усвідомлювана або неусвідомлювана методологічна установка, спрямована на зведення явищ одного порядку до явищ якісно іншого порядку.

Психологічний склад нації – одна з сторін психології етнічних спільнот (найбільш стійкою її частини), що включає етнічний характер, темперамент, а також традиції та звичаї.

Релаксація – розслаблення.

Референтна група – група людей, яка в чомусь привабливих для індивіда, групове джерело індивідуальних цінностей, суджень, вчинків, норм і правил поведінки.

Рефлексія – здатність свідомості людини зосереджуватися на собі.

Розуміння – психологічний стан, що виражає правильність прийнятого рішення і супроводжується почуттям впевненості в точності сприйняття або інтерпретації будь-якої події, явища, факту.

Самовизначення особистості – самостійний вибір людиною свого життєвого шляху, цілей, цінностей, моральних норм, майбутньої професії та умов життя.

Самореалізація особистості – найбільш повне виявлення особистістю своїх індивідуальних і професійних можливостей.

Саморегуляція – процес управління людиною власними психологічними і фізіологічними станами, а також вчинками.

Світогляд особистості – система поглядів на природу, суспільство, інших людей і самого себе, яка склалася у людини і визначає його лінію поведінки, життєдіяльність.

Симпатія – почуття емоційної схильності до людини, підвищений інтерес і потяг до нього.

Соціограма – спеціальний графік, рисунок, діаграма, що зображують цілісну картину взаємин, взаємних і односторонніх, а також очікуваних виборів і відхилень, зроблених у ході дослідження, проведеного за допомогою соціометричної методики.

Соціометрична методика – спосіб дослідження емоційно-безпосередніх відносин у середині малої групи.

Соціометрична структура групи – характеризує ієрархію позицій індивідів в системі внутрішньогрупових, міжособистісних переваг.

Соціальна перцепція – сприйняття, оцінка і розуміння соціальними суб'єктами (окремими особистостями, групами різного виду) соціальних об'єктів (інших особистостей, груп, соціальних явищ і т.д.).

Соціальна роль – сукупність норм, правил і форм поведінки, що характеризують типові дії людини, яка займає певне місце в суспільстві.

Соціальне оточення – макро- і мікросередовище, з яким прямо чи опосередковано взаємодіє індивід.

Соціальний інтелект – відносно стійка структура розумових здібностей індивіда.

Соціальний стереотип – спрощене, характерне для сфери повсякденної свідомості уявлення про будь-який соціальний об'єкт.

Соціальний тип особистості – абстрактна модель особистісних характеристик, притаманних певній сукупності людей, стійка система світоглядних, психологічних і поведінкових ознак, що характеризують людини.

Соціально-психологічний тренінг – теорія та практика спеціального психотерапевтичного впливу на людей, розрахована на покращення їхнього спілкування і пристосування до умов життя.

Спілкування – обмін інформацією між людьми, їх взаємодія.

Спільність – поняття, що об'єднує різні сукупності людей, для яких характерні деякі однакові риси життєдіяльності і свідомості.

Статус – поняття, що означає становище людини в системі міжособистісних відносин і міру його психологічного впливу на членів групи.

Стереотипізація – спрощення образу соціального об'єкту (групи, людини, явища тощо), яким надалі будуть користуватися як відомим «скороченням» при взаємодії з цим об'єктом.

Стиль спілкування – індивідуальна стабільна форма комунікативної поведінки людини, що виявляється в будь-яких умовах взаємодії: в ділових і особистих стосунках, у стилі керівництва і т.д.

Сугестивність – піддатливість людини, дії, навіювання.

Сугестія – навіювання.

Сумісність – здатність людей працювати разом, успішно вирішувати завдання, що вимагають узгодженості дій і гарного порозуміння.

Сумісність групова – один з компонентів групової згуртованості.

Суперництво – прагнення людини до змагання з іншими людьми, бажання взяти верх над ними, перемогти, перевершити.

Суспільна психологія – сукупність групових, колективних, психічних явищ, станів і процесів, що відбуваються в суспільстві, утворюють складну єдність і знаходять своє вираження в цілісному уявленні про певний взаємозв'язок соціально-психологічних феноменів.

Тривожність – властивість людини приходити в стан підвищеної турботи, відчувати страх і тривогу в специфічних соціальних ситуаціях.

Труднощі спілкування – комунікативні та психологічні бар'єри, що виникають в процесі різних видів спілкування.

Феномен «внутрішньогрупового фаворитизму» – перевага власної групи, прагнення будь-яким чином сприяти їй та її членам при порівнянні з іншими релевантними групами та їх представниками.

Феномен «групового тиску» – наявність конфлікту між думкою індивіда і думкою групи й подолання цього конфлікту на користь групи.

Феномен «групової свідомості» – тип суспільної свідомості, сукупність групових почуттів, цінностей та ідеалів, уявлення про групові цілі, шляхи і засоби їх досягнення.

Феномен «зовнішньої агресії» – індивідуальна або колективна поведінка, дія, спрямована на нанесення фізичної або психологічної шкоди, збитку, або на знищення іншої людини чи групи.

Формальна група – група людей, в якій чітко задані всі позиції її членів, прописані групові норми, суворо розподілені ролі всіх членів групи в системі підпорядкування структурі влади.

Фрустрація – важке переживання людиною своєї невдачі, що супроводжується відчуттям безвиході, краху надій в досягненні певної бажаної мети.

Ціннісні орієнтації – суб'єктивне, індивідуальне відображення в психіці і свідомості людини соціальних цінностей суспільства і природи на даному історичному етапі.

Цінності соціальні – суспільна значущість матеріальних об'єктів, соціально-політичних і духовних утворень для людини, колективу, соціальної групи, суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
2. Бендас Т.В. Гендерная психология : учебное пособие / Т.В. Бендас. – СПб. : Питер, 2005. – 431 с.
3. Крысько В.Г. Социальная психология : учебник для вузов / В.Г. Крысько – СПб. : Питер, 2006. – 432 с.
4. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія : навч. посіб. / А.М. Львовичкіна – К. : МАУП, 2002. – 144 с.
5. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 688 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
7. Орбан-Лембрик Л.І. Соціальна психологія : посібник / Л.І.Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.
8. Свенцицкий А.Л. Социальная психология : учебник / А.Л. Свенцицкий. – М. : ООО «ТК Велби», 2003. – 336 с.
9. Социальная психология : уч. пособ. / сост. Р.И. Мокшанцев, А.В. Мокшанцева. – Новосибирск : Сибирское соглашение; М. : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.
10. Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А.Л. Свенцицкий – СПб. : Издательство «Питер», 2000– 512 с.
11. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология / Т.Г. Стефаненко. – М. : ИП РАН, Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 320 с.
12. Циба В.Г. Системна соціальна психологія : навч. посіб. / В.Г. Циба – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 328 с.
13. Шибутани Т. Социальная психология / Пер. с англ. В.Б. Ольшанского – Ростов-на-Дону : «Феникс», 1999. – 544 с.
14. Шихирев П.Н. Современная социальная психология / П.Н. Шихирев. – М. : ИП РАН; КСП, 2000. – 448 с.

Додаткова:

1. Агеев В.С. Механизмы социального восприятия / В.С. Агеев // Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А.Л. Свенцицкий. – СПб. : Питер, 2000. – С. 276-289.
2. Андриенко Е.В. Социальная психология : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А.Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с.
3. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком / А.А. Бодалев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 200 с.
4. Бодалев А.А. Личность и общение / А.А. Бодалев. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.

5. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Политиздат Украины, 1989. – 189 с.
6. Донцов А.И. Психология коллектива / А.И. Донцов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 226 с.
7. Доценко Е.Л. Психология манипуляции : феномены, механизмы и защита / Е.Л. Доценко. – М. : «ЧеРо», Издательство МГУ, 2000. – 344 с.
8. Зимбардо Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйппе. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 448 с.
9. Кроник А.А. Психология человеческих отношений / А.А. Кроник, Е.А. Кроник. – Дубна : Издательский центр «Феникс», Издательство «Когито-Центр», 1998. – 224 с.
10. Куницына В.Н. Межличностное общение / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погорьша. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
11. Морозов А.В. Психология влияния / А.В. Морозов. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 512 с.
12. Налчаджян А.А. Социально-психическая адаптация личности (формы, механизмы и стратегии) / А.А. Налчаджян. – Ереван : Изд-во АН Армянской ССР, 1988. – 263 с.
13. Немов Р. С. Социально-психологический анализ эффективности деятельности коллектива / Р. С. Немов. – М. : Педагогика, 1984. – 201 с.
14. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н. Обозов. – К. : Высшая школа, 1990. – 450 с.
15. Практикум по социальной психологии / Под ред. И. С. Клециной. – СПб. : Питер, 2008. – 256 с.
16. Социальная психология : учебник для высших учебных заведений. / под ред. А. Л. Журавлева. – М. : Изд. «ПЕР СЭ», 2002. – 351 с.
17. Чалдини Р. Психология влияния / Р. Чалдини. – СПб. : Питер, 1999. – 272 с.

Інформаційні ресурси:

1. Андреева Г.М. Социальная психология [Электронный ресурс] / Г.М. Андреева. – Режим доступа : http://ebooks.zsu.zp.ua/files/2007/06/edu_29sept2006_55.rar
2. Дилигенский Г.Г. Социально-политическая психология [Электронный ресурс] / Г.Г. Дилигенский. – Режим доступа : http://ebooks.zsu.zp.ua/files/2007/09/edu_29sept2006_319.rar
3. Кричевский Р.Л. Социальная психология малой группы [Электронный ресурс] : учебное пособие для вузов / Р.Л.Кричевский. – М. : Аспект Пресс, 2001. – Режим доступа : http://ebooks.zsu.zp.ua/files/2007/11/edu_29sept2006_552.rar
4. Курс лекций по социальной психологии [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://works.tarefer.ru/70/100211/index.html>
5. Майерс Д. Изучаем социальную психологию [Электронный ресурс] / Д.Майерс. – Режим доступа: http://ebooks.zsu.zp.ua/files/2007/09/edu_29sept2006_339.rar

6. Морено Я. Социометрия [Электронный ресурс] / Я. Морено. – Режим доступа : http://polbu.ru/moreno_sociometry
7. Немов Р.С. Практическая психология. Познание себя. Влияние на людей [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Р.С.Немов. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – Режим доступа : http://ebooks.zsu.zp.ua/files/2007/08/edu_29sept2006_724.rar
8. Социальная психология : хрестоматия [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов вузов. – М. : Аспект Пресс, 2003. – Режим доступа : http://ebooks.zsu.zp.ua/files/2007/06/edu_29sept2006_94.rar
9. Социальная психология [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bronnikov.kiev.ua/book_5_0.php
10. Социальная психология [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.siteprovse.com/index/socialnaja_psikhologija/0-208
11. Стариков И. М. Психология взаимопонимания в конкретных ситуациях [Электронный ресурс]: навчальний посібник рекомендований МОН України / Илья Моисеевич Стариков. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 288 с. – Режим доступа : <http://www.culonline.com.ua/index.php?newsid=547>.
12. Хапілова В.П. Соціальна психологія організацій : Методичні рекомендації до підготовки та проведення семінарських занять для студентів V курсу факультету соціології та управління спеціальності «Соціологія» / В.П. Хапілова. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://ebooks.zsu.zp.ua/files/metodychky/2007/4kvartal/socialna_psychologia_organizacij.pdf
13. Філоненко, М. М. Психологія спілкування [Электронный ресурс]: підручник затверджено МОН України / Мирослава Мирославівна Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с. – Режим доступа : <http://www.culonline.com.ua/index.php?newsid=199>.

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Радчук Яна Володимирівна

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
напряму підготовки «Соціальна робота»

Рецензент *В.П. Хайлова*
Відповідальний за випуск *Т.І.Бутченко*
Коректор *Я. В. Радчук*